

MODEL KRIMINALNE EKONOMIJE

Danremo ARMENI
(Gianremo Armeni)

U kalabrijskoj provinciji uspostavljen je jedan sistem trovanja ekonomskih delatnosti kojim upravlja 'Ndrangeta. Male prodavnice hrane i veliki trgovinski centri kao instrumenti za pranje novca

P

ROVINCIJU KATANZARO KARAKTERIŠE VRLO RASPROSTRANJENO PRISUSTVO 'Ndrangete iako su lokalne mafijaške porodice istovremeno i pod snažnim pritiskom kriminalnih organizacija koje dolaze sa strane. Zato će ova provincija u našoj analizi poslužiti kao primer i ilustracija za to šta se zapravo događa ukoliko postoji ili ne postoji mogućnost uspostavljanja izvesne ravnoteže među kriminalnim organizacijama koje deluju na jednom istom području.

U zoni Lamecije spoljne ili pogranične kriminalne organizacije ugrožavaju autoritet i ulogu lokalnih "koski" na čijem čelu se nalaze izrazito moćni pojedinci. Tu deluju brojne, dobro organizovane mafijaške porodice ili "koske" od kojih gotovo svaka nastoji da preko široko uspostavljene mreže savezništava stekne odlučujuće pozicije. A reč je o teritoriji bogatoj važnim ekonomskim resursima, ali, zbog prisustva značajnih industrijskih preduzeća, i različitim interesima. Događaji u ovoj zoni, a naročito žestoki međusobni sukobi mafija i porast broja ubistava privlačili su poslednjih godina veliku pažnju javnosti. Ucene i borbe mafijaških porodica su pre svega posledica: a) neravnoteže između porodica koje nastoje ne samo da prošire svoju delatnost na što veći deo teritorije, nego i da generalno uspostave kontrolu na što većem prostoru, i b) značajnog priliva državnog kapitala namenjenog realizaciji velikih projekata.

U vezi s tačkom b. treba reći i da opština Lamecija Terme, zahvaljujući svojoj strateškoj poziciji na tirenskoj obali, beleži ekonomski rast jedinstven u čitavoj kalabrijskoj panorami. U toj zoni u kojoj postoji i aerodrom i autoput, gde država ulaže dosta novca i razvijaju se značajne industrijske i preduzetničke delatnosti, i mafijaške "koske" iskazuju poseban interes za "poslovanje" i, naročito, za infiltriranje u sektor javnih investicija.

Tokom poslednjih godina na osnovu nekoliko policijskih operacija ali i zahvaljujući izjavama svedoka saradnika pravde, konstatovano je progresivno

osvajanje područja Lamecije od strane međusobno suprotstavljenih kriminalnih grupa i rasvetljeno nekoliko ubistava motivisanih upravo željom za preimućstvom nad teritorijom.

U Katanzaru, međutim, 'Ndrangeta obavlja svoje kriminalne delatnosti u jednoj klimi gotovo potpune ravnoteže u odnosima snaga i raspodeli teritorije sa drugim mafijaškim grupama i organizacijama bez ispoljavanja ozbiljnijih težnji za proširivanjem. Ali, ključni problem za tu provinciju je što kroz najrazličitije ucene – počev od običnog reketa na snabdevanje sirovinama, obezbeđivanje radne snage ili privatnih straža, pa do težih oblika kriminalnog delovanja – 'Ndrangeta zapravo potpuno uslovljava svaku ekonomsku delatnost u Katanzaru. Preduzetnici i građani taj teret obično prihvataju kao proizvodni trošak ili porez na promet koji treba platiti a onda, ako je moguće, nadoknaditi kroz utaju poreza, korupciju ili primenu nekih volšebnih normi u oblasti rada i zarada. Tako se obezvređuju elementarna ustavna prava radnika i stvara sve jače nepoverenje u institucije. Ova praksa, već zabrinjavajuće ukorenjena na tržištu rada, potvrđena je tokom više istražnih postupka u kojima je utvrđeno da veliki broj preduzetnika, pod implicitnom ili eksplicitnom pretnjom otpuštanjem, primorava zaposlene da prihvate mnogo manje plate od propisanih i navedenih u poslovnim knjigama i na kovertama. Pored toga, primoravaju ih da se odreknu slobodnih dana i nadoknade za prekovremeni rad, obezbeđujući tako, na uštrb radnika, dodatni profit za sebe. U sve to uključena je i široko rasprostranjena kriminalna mreža čiji pripadnici "objašnjavaju" zaposlenima da je ta vrsta zloupotreba normalna pojava na tržištu rada, posebno u uslovima krize i velike nezaposlenosti u Kalabriji. Sve to izaziva rezignaciju i anksioznost građana i vodi daljem gubitku poverenja u institucije. Država, međutim, teško može da reaguje adekvatnim kaznenim merama, pa čak i da pouzdano utvrdi ove zloupotrebe, pored ostalog i zbog "zavere ćutanja" koju kriminalne grupe uspostavljaju unutar samih preduzeća.

Zaveru ćutanja zaposlenih dodatno obezbeđuje svest o tome da bi jedna prijava nadležnim vlastima mogla da dovede do zatvaranja preduzeća a time i do gubitka posla i bar nekakve plate. Tako žrtva ovakvog postupka, zahvalna što radi i prima makar i nepravedno i nezakonito umanjenu platu, zapravo postaje saučesnik u sopstvenoj eksploataciji.

Ovaj problem mogao bi da bude umanjen ukoliko bi se ta vrsta ucene u zakonu posebno navela i odredila kao krivično delo ili ako bi se pooštrile mere finansijske discipline i preduzetnici primorali da plate zaposlenima isplaćuju preko računa jer bi tako teže mogli da manipulišu.

Pored toga, kriminalne organizacije, preko zastrašivanja i atentata, u celoj provinciji deluju i u pravcu uslovljavanja političara i predstavnika državnih institucija.

Borba oko tendera

Sektor javnih tendera pobudio je pažnju organizovanog kriminala koji se vremenom specijalizovao za preuzimanje kontrole nad njima. Preduzeća koja učestvuju na javnim tenderima i kao uslov za to moraju da imaju dokumentaciju od državne uprave za borbu protiv mafije "pozivaju se" da ustupe dobijene poslove ili da kao podizvođače angažuju firme koje direktno kontrolišu mafija, odnosno da prime personal koji ona preporuči. Da bi postigle svoj cilj, kriminalne organizacije nisu nikad oklevale da primene i najgore vidove zastrašivanja preduzetnika koji nisu skloni ili voljni da prihvate takav "sistem". U toj konkretnoj oblasti 'Ndrangeta deluje kao napolitanska Kamora. Dakle, više ne naplaćuje samo reket već direktnim ucenama primorava same preduzetnike da kupe materijal od određenih dobavljača i da zapošljavaju željenu radnu snagu. Na taj način, ne samo da mafijaška organizacija ekonomski profitira i jača, nego se istovremeno krše pravila slobodne konkurencije jer se druga preduzeća automatski istiskuju sa tržišta.

Što se tiče velikih javnih tendera i koncesija, prisustvo organizovanog kriminala bilo je najvidljivije u slučaju autoputa A3 Salerno–Redo Kalabrija. U manjim koncesijama ono je uočljivo na celoj teritoriji. Iako je teško dokazati, postoje indicije da su u većem broju slučajeva lokalni organi vlasti nadležni za upravljanje javnim radovima direktno ili posredno delili poslove firmama i preduzetnicima koji su u sprezi sa mafijom.

Zbog svega toga, kontrola nad javnim tenderima i koncesijama treba posebno da se pozabavi i ispita najmanje dva mehanizma kriminalnog delovanja u toj oblasti: a) veštačko stvaranje niza satelitskih preduzeća povezanih sa matičnom mafijaškom firmom, čime se stvaraju uslovi za snižavanje cene i eliminisanje ponuda koje dolaze od firme koje nije moguće kontrolisati, b) uspostavljanje mreže kontakata radi nametanja ponuda i snižavanje cene računajući na sopstvenu ekonomsku moć i ukupnu premoć.

Kada takav dupli modus operandi ne uspeva koristi se iznuda i pretnja da bi se preduzetnici naterali ili da se povuku iz konkurencije ili da na tenderu učestvuju pod uslovima koje organizacija određuje.

Trgovinske delatnosti

Tokom poslednjih godina u nekoliko zona provincije, a najviše u području Lamecije uočen je snažan razvoj trgovinskih delatnosti. Nastali su brojni maloprodajni centri, najčešće za prehrambene proizvode. Takve aktivnosti ne mo-

gu da izbegnu kontrolu “koski” ne samo zbog velikih zarada i brzog obrta kapitala, već i zbog mogućnosti pranja ilegalno stečenog novca. Pranje novca pri tom postaje još značajnije ako imamo u vidu da u samoj opštini Lamecije Termini sa 75.000 stanovnika ima 11 velikih centara za prodaju hrane a nedavno je izgrađen i ogroman univerzalni tržišni centar. Tu je istovremeno i jedan od najvećih trgovinskih lanaca (čiji je osnivač inače ubijen) u celoj Kalabriji koji čini 45 prodavnica sa oko 450 zaposlenih. Jasno je da ovako velika ponuda na području koje poslednjih godina stalno beleži demografski pad može da se objasni samo interesom mafijaških grupa za pranjem novca.

Nije slučajno ni što se najviše investiralo u maloprodaju hrane. Valja podsetiti na specifičnost ovog područja sadržanu i u izreci da se “Kalabrezi prvo najedu pa onda grade vile i kupuju automobile”. To nalaže i njihov tradicionalno vrlo snažan osećaj za porodicu koji se, pored ostalog, izražava i u dugom sedenju za zajedničkom trpezom kao dokazu pripadnosti i krvne veze. U ovim prostorima jede se od jutra do mraka. Možda ovo i ne zvuči suvislo ali takav kulturni bekgrund uzrokuje različite posledice, pa tako i vrlo mali broj “pokajnika” među Kalabrezima, na primer. Snažne porodične veze omogućuju 'ndrinama da računaju na skrivanje podataka u većoj meri nego sve druge mafijaške formacije. Jer, ovde je porodica zakon i retko se događa da u organizaciju uđe neko ko s njom nije u rođачkoj vezi. A rođaci se ne denunciraju. Tako 'Ndrangeta svoju bezbednost u najvećoj meri uspeva da sačuva preko izvornih krvnih ili bračnih veza.

Drugi simptom izraženog i kontinuiranog pranja novca u zoni Lamecije Terne je činjenica da u samoj opštini ima oko 25 bankarskih filijala.

Najzad, svaki preduzetnik u ovoj zoni, nezavisno od obima biznisa koji pokreće, pre nego što nabavi sve potrebne administrativne dozvole i počne da radi, mora od mafije da traži odobrenje za to. Ako bi prekršio tu nepisanu normu počele bi neprekidne pretnje, eksplozije, požari i drugi vidovi zastaršavanja.

Turistička sela

Da bi se sačuvalo integritet brojnih turističkih sela uglavnom na jonskoj obali provincije potrebno je obezbediti lokalne “čuvare”. Obično to budu pripadnici ili zaposleni u dominantnoj mafijaškoj organizaciji. Njihov zadatak je često i održavanje lokala ili kuća i drugih objekata za šta su naravno ovlašćeni i da angažuju posebne “prijateljske” firme ili agencije. Na taj način “koske” obezbeđuju sigurne plate svojim članovima i sigurne poslove preduzećima koja kontrolišu – ali, ne treba zaboraviti – i sebi garantuju apsolutnu kontrolu.

Ova vrsta usluga, odnosno zaštite od krađa tokom zime, pruža se i vlasnicima privatnih kuća koje se koriste samo leti.

Od čobanstva do firme

Pored navedenih kriminalnih delatnosti 'ndrine koje deluju u provinciji Kantanzaro u poslednje vreme su vrlo aktivne i u proizvodnji kanabisa i njegovih derivata, što dokazuju i sve češći sukobi i otimanja terena na kojima se uzgaja indijski kanabis. Borba protiv zloupotreba droge dala je u području Lamecije relevantne rezultate. Otkrilo se da postoje dve zone interesa: urbana u kojoj se droga razvrstava i prodaje i periferna u kojoj se uzgaja.

Naravno, kao i sve druge mafijaške formacije, "koske" imaju učešća i u tradicionalnom kriminalu, pa je 'Ndrangeta Kalabreze, kao i Kamora i sicilijanska mafija aktivna i u sektoru međunarodne trgovine drogom i oružjem. Ukratko, tokom godina 'ndrine su se od čobanstva i "upravljanja" stokom prešaltale na upravljanje najsloženijim preduzetničkim aktivnostima. Počeli su da "prave pare" otimanjem ljudi, krađama i iznuđivanjem reketa a danas su pravi biznismeni koji koriste usluge najboljih advokata i ekonomista, šalju decu na studije na najbolje italijanske i strane univerzitete da bi njihovo znanje kasnije služilo porodici. Poslovi koji su ih dotle uzdigli sada pripadaju najnižoj klasi kriminala.

Preveo: Willy Zandonai

'NDRANGETA U SVETU

